

BRUGS TAFELZILVER VAN J. BUSSCHOP UIT HET BEZIT VAN FRANS BEYTS, PRIMUS TE LEUVEN IN 1782

S. VANDENBERGHE°

In 1981 werden in een Brugse kunsthandel vier zilveren lepels en vier vorken aangekocht ten behoeve van de reeds belangrijke Gruuthuse-collectie¹. Het betreft een stel waarvan de algemene vormgeving van de heften op elkaar afgestemd is. Zo verbreedt de steel met filet op middengraat in beide gevallen naar het uiteinde toe in zogenaamde vioolkastvorm met puntige uitsnijdingen links en rechts. De lepel heeft een spitsovale bak met dubbel lofje of steelaanzet, en de vork is voorzien van vier lichtgebogen tanden. Dit bestek is voorzien van de typische Brugse zilvermerken, die aangebracht werden na het nemen van de keursteek. Het zijn de gotische «b» en de gekroonde leeuwenkop naar links, het meestermerk IB en de gekroonde jaarcijfers 82 voor het jaar 1782. In tegenstelling tot deze 18de-eeuwse merken, komt er ook een 19de-eeuws herkeuringsmerk op het bestek voor. Het betreft de gotische «e» waarin de hoorn des overvloeds en een sterretje voorkomt. Dit herkeuringsmerk werd gebruikt als «recense» of invoermerk van 1832 tot 1869. Onafgezien van de esthetische vormgeving, gaat het hier om vrij veel voorkomend 18de-eeuws burgerlijk tafelzilver.

Op zowel de lepel als op de vork is een ovaal medaillon gegraveerd, waarin de naam van de vorige bezitter werd aangebracht. Het opschrift luidt : «FRANCISCO JOSEPHO BEYTS BRUGENSI LOVANI PRIMO». Centraal staat verder een weegschaal, onderaan links een bloemenvaas en rechts een mortier of vijzel met stamper. Dit opschrift wordt tenslotte bekroond door een lauwerkrans waarin het jaartal 1782 is ingeschreven, en onderaan is «CRUYDHALLE» gegraveerd.

° Adjunct-conservator sted. Musea Brugge, Dijver 12, 8000 Brugge.

1. Lepel : inv. 81.18 (1-4).X. Lengte 21,3 - 21,5 cm.
Vork : inv. 81.19 (1-4).X. Lengte 20,5 cm.

De oorspronkelijke bezitter is geen onbekende figuur in de Brugse geschiedenis. Uit diepgaande studies van L. François is op te maken dat F. Beyts een voornaam jurist was die als gevolg van zijn schitterende studies te Leuven door de Oostenrijkers met hoge posten bedacht werd. In verband met deze door het stedelijk museum verworven lepels en vorken, kon vastgesteld worden dat hij deze verkreeg na het beëindigen van zijn studies aan de Leuvense universiteit in 1782. Van 25 augustus tot medio oktober van ditzelfde jaar, hadden er te Brugge verschillende festiviteiten plaats, waarbij F. Beyts beladen werd met talrijke geschenken. Hierbij namen zowel de magistraat, de geestelijke overheid als andere vooraanstaanden deel. Het bestek waarvan sprake, werd aan F. Beyts geschonken door de nering van de kruideniers of van de kruidhalle, en de maker van dit zilverwerk is Joannes Busschop, een gekend Brugs edelsmid.

J. Busschop ontving de som van 19 ponden, 17 schellingen en 10 groten voor het maken van zes lepels en zes vorken, waarvan de Brugse musea er dus vier van elk aankochten. Waar de twee andere paren bewaard zijn is niet geweten³. De «primus» F. Beyts is te Brugge in 1782 a.h.w. met zilver overladen geworden. Zo ontving hij van de stad een kostbare koffiekkan, vanwege de heelmeesters een bekken, twee sauskommen van het Corpus Medicum en vier kandelars van het Brugse Vrije⁴.

2. L. FRANÇOIS, François Beyts. Brugge 17 mei 1763 - Brussel 15 febr. 1832, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis «Société d'Emulation» te Brugge*, dl. CVI, 1974, afl. 1-2, p. 32-55 en L. FRANÇOIS, Beyts, Frans, magistraat en politicus, *Nationaal Biografisch Woordenboek*, dl. 6, Brussel, 1974, kol. 29-33 (met volledige bibliografische referenties). Met dank aan Dr. A. Vandewalle voor de bibliografische verwijzingen.

3. Stadsarchief Brugge, 370 : *Kruideniers*, rekeningboek 1724-96, fol. 175^r : Voorts Betaelt aen Sr. J. Busschop, meester silversmet, de somme van negenthien ponden, seventhien schellingen en thien grooten wisselgeld, over maecten en levering van ses lepels en forcetten, wegende vijfendertig oncen en ses Engelschen, a thien schellingen wisselgeld d'once ten dienste van dese Neiringe, om door deken en eed, uyt den naem van geel de Neiringe daer mede te doen een present aen den aldergeleerdsten heer Franciscus Beyts primus geproclameert van de philosophie tot Loven, ingevolghde de resolutie van geel de generaliteyd in daten 20^e septembre 1782 staende ter ferie f° 63 et verso, dus per specificatie ende quitantie deselve doende in cours deser 23-4-

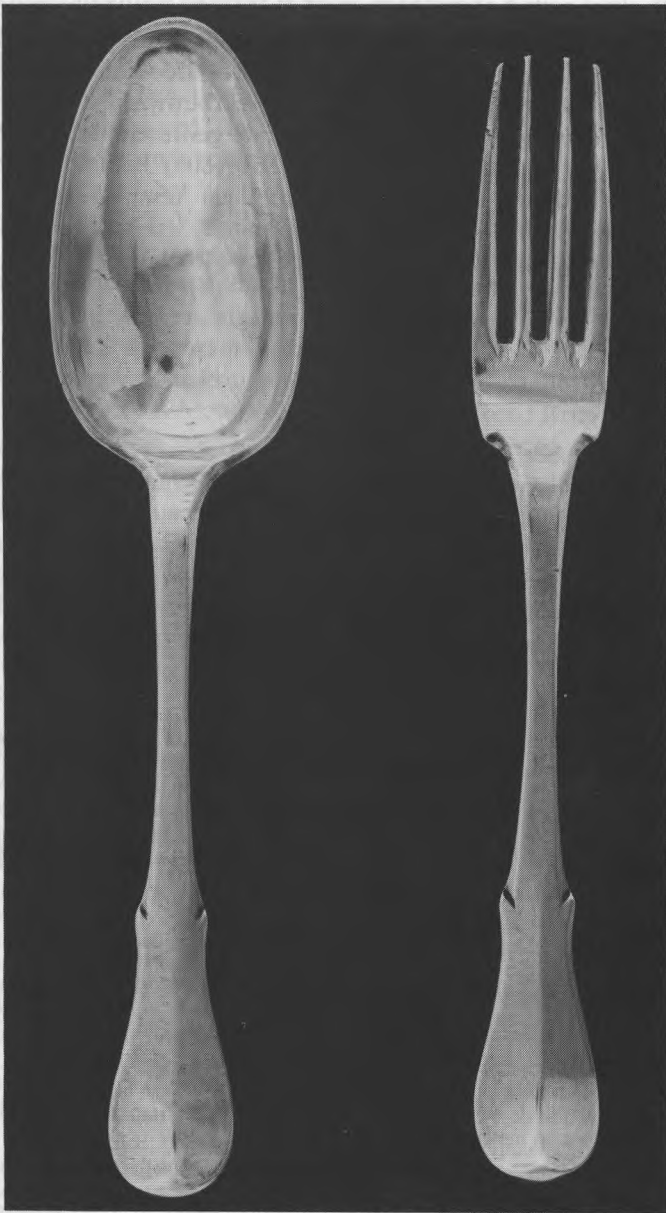
4. F. VAN MOLLE, Lauweren, goud en zilver voor de primus, *Onze Alma Mater. Driemaandelijks tijdschrift van Vlaamse Leergangen te Leuven*, 21e jg., 1967, nr. 3, p. 178 en E.V.N., Brugge viert zijn «primus van Loven» Franciscus-Josephus Beyts 1782, *Biekorf*, 65^e jg., 4, 1964, p. 108-109. Volledigheidshalve verwijzen wij naar enige interessante publikaties omtrent het huldigen van «primussen». A.A.M.N. DEJONG,

Wie de andere zilveren voorwerpen fabriceerde is niet geweten. De mogelijkheid bestaat dat dezelfde J. Busschop met deze taak belast werd, maar hiervan hebben wij geen enkel afdoend bewijs⁵. Wij kunnen aan de reeds bekende lijst van eerbewijzen evenwel een kunstwerk toevoegen. Zo werd de bekende genreschilder Jan Beerblock (Brugge 10.11.1739 - Brugge 10.10.1806) betaald voor het tekenen, schilderen en vergulden van «een tempelken met het middenstuk...». Wat dit schilderij voorstelt, en waar het thans bewaard zou kunnen zijn is echter niet geweten⁶.

Feestgaven voor een primus. Zilver van de Maastrichtse edelsmid J.B. Eijmael, *De Maasgouw*, 81, 1962, p. 180-181 ; F. VAN MOLLE, Een Haags inktstel voor Antonius Simons van Breda, primus te Leuven in 1771, *Antiek*, 4, 1969-1970, p. 73-80 en F. VAN MOLLE, Een Brugse pronkbeker voor Hubertus Raelen van Gent, Primus te Leuven in 1677, *Antiek*, 14e jg., nr. 3, oktober 1979, p. 189-196.

5. Opzoekingen in de desbetreffende archivalia (Brugge, Stadsarchief en Rijksarchief) leverden tot op heden niets op.

6. Rijksarchief Brugge, *Brugse Vrije*, Rekeninghe ende Bewijs, 1781/82, fol. 103^v : Aen J. Berblock de somme van 3-6-0 lb. gr. over gheteekent, geschildert ende vergult te hebben een tempelken met het middelstuk gediend hebbende op het present van Loven Beyts, als per specificatie ordonnantie ende quittantie».

Afb. 1. Een lepel en een vork van het tafelzilver voor F. Beyts.

Afb. 2. Opschrift en merken op de achterzijde.

¹ De beschrijving van het Elmschillen 63. 000 Brugge.

1. De V. A. Van de Veldt, *Met schiedkundig en Brugge*, Brugge, 1901; C. Van der Haem, *La corporation des pecheurs de Bruges*, Brugge-Konink, 1912.

2. Deze afbeeldingen werden eerst uitgegeven door G. Caron, *L'Ornement de la Société de la Société de la Société de Bruges*, N° 1 (1864-65), p. 1-36; en D. Van de Castelle, *Monuments anciens de la Société de la Société de Bruges*, in *Journal de la Société de la Société de Bruges*, XVIII (1866), p. 25-26. De eerste afbeelding werd uitgegeven door G. Van der Haem, a.o.

BIJLAGE

Besluit van het bestuur van de nering van de kruideniers tot het geven van een geschenk aan de primus te Leuven François Beyts, 1782.

— Stadsarchief Brugge, 370 : *Kruideniers*, resolutieboek 1765-1795, f° 63 r-v.

Actum in camere den 17 septembre 1782 ter vergaederinge van deken en eed, oude dekenen en oude gediende.

Eodem heeft den deken voorgehouden aen dese vergaederde heeren de reden deser extraordinaire vergaederinge te wesen, dat alsoo het gebeurd was dat de stad Brugge nu onlanghs was vereert geworden met den primus van de philosophie in de vermaerde universiteyt van loven door den aldergeleerdsten heer Francois Beyts, ende gemerckt dese gebeurtenisse niet alleenelyck eene genereale vreught en hadde veroorsaect maer daer en boven dit geluck vereerlyckt is niet alleen met synen intrede binnen dese stad op het alder treffelyckste te sien gebeuren maer daer en boven heeft men desen excellensten heer sien overlaeden met presenten aen hem opgedraegen, soo door het magistraet deser stad, het capittel der cathedraele, de heeren van den lande van de vrien, de coopliden, die van het collegie der medecynen, die van het corps van de chirurgiens, ende van de timmerlieden, ende aengesien dese soo seer gepresen voorbeelden dienen, tot aenmoedinge der jonckheden, siende, dat den lauwertack door neirstigheyt in de studie becomen, aldus word gecroond, soo een exempel van geleertheyd ende wetenschap souden trachten naerte volgen, soo heeft den deken gevraecht van de vergaederinge ofte het niet en soude betaemen, dat dese neiringe oock aen den primus soude opdraegen tot vereuwinge van desen glorieusen voorval, ende tot emulatie van de brughsche jonckheden, een present van ses silver lepels en forcetten met het waepen van de cruydhalle daer op gegraveert etc., welcken voorstel van alle de heeren presenten is geapprobeert ende geaplaudeert, met conditie nochtans van aen het geel corps van de neiringe daer van te verwittigen ende hunne sentimenten dies aengaende aftevraegen, ende aldus is dese vergaederinge gesloten.